תלמוד מהו? — הוא והיא

3. הוא והיא

אמר רבי תנחום א"ר חנילאי: כל אדם שאין לו אשה – שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה; בלא שמחה – דכתיב: (דברים י"ד, כה) ושמחת אתה וביתך (ביתו הוא אשתו), בלא ברכה – דכתיב: (יחזקאל מ"ד, ל) להניח ברכה אל ביתך, בלא טובה – דכתיב: (בראשית ב יח) לא טוב היות האדם לבדו. במערבא (כלו' בארץ ישראל) אמרי: בלא תורה, בלא חומה; בלא תורה – דכתיב: (איוב ו', יג) האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני, בלא חומה – דכתיב: (ירמיהו לא, כב) נקבה תסובב גבר. רבא בר עולא אמר: בלא שלום, דכתיב: (איוב ה', כד) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא.(יבמות סב:)

תנו רבנן: אשר בנה אשר נטע אשר ארש – לימדה תורה (ר' דברים כ, ה'-ו') דרך ארץ, שיבנה אדם בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה(סוטה מד.)

ת"ר: ללמוד תורה ולישא אשה – ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה, ואם א"א לו בלא אשה – ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה. אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה: נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה. ר' יוחנן אמר: ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה? ולא פליגי: הא לן (בחופש של בבל), והא להו (תחת הכיבוש הרומי בארץ ישראל).(קידושין כט:)

אמר רבא: הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, שנאמר: (שמות ו', כג) ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון, ממשמע שנאמר בת עמינדב, איני יודע שאחות נחשון היא? מה תלמוד לומר אחות נחשון? מכאן, שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה. תנא: רוב בנים דומין לאחי האם.(בבא בתרא קי.)

אמר רבה בר רב אדא אמר רב: כל הנושא אשה לשום ממון – הויין לו בנים שאינן מהוגנים, שנאמר: (הושע ה, ז) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו; ושמא תאמר: ממון פלט? תלמוד לומר: (הושע ה, ז) עתה יאכלם חדש את חלקיהם; ושמא תאמר: חלקו ולא חלקה? תלמוד לומר: חלקיהם; ושמא תאמר: לזמן מרובה? ת"ל: חדש. מאי משמע? אמר רב נחמן בר יצחק: חדש נכנס וחדש יצא וממונם אבד. (קידושין ע.)

רבי עקיבא אומר: כל שיש לו אשה נאה במעשים.(שבת כה:)

משנה. האיש מקדש (אשה) בו ובשלוחו. האשה מתקדשת בה ובשלוחה. האיש מקדש את בתו כשהיא נערה (כלו' בגיל שתים־עשרה ומטה; לאחר מכאן היא בוגרת ויוצאת מתחת ידו של אביה), בו ובשלוחו.

גמרא. השתא בשלוחו מקדש, בו מיבעיא (אם שלוחו יכול לקדשה, למה צריך להזכיר גם החתן עצמו)? אמר רב יוסף: מצוה בו יותר מבשלוחו... איכא דאמרי: בהא (בקידושין ע"י שליח) איסורא נמי אית בה, כדרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ורחמנא (ה') אמר: (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך. וכי איתמר דרב יוסף (שקידושי שליח מותרים) – אסיפא איתמר (מתיחס לסיפא של המשנה): האשה מתקדשת בה ובשלוחה; השתא בשלוחה מיקדשא, בה מיבעיא? אמר רב יוסף: מצוה בה יותר מבשלוחה;... אבל בהא איסורא לית בה, כדר"ל, דאמר ריש לקיש: טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו (עדיף לחיות עם בן זוג כלשהו שאשר בודדה).

האיש מקדש את בתו כשהיא נערה. כשהיא נערה אין (כן), כשהיא קטנה לא; מסייע ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא (ואולי) רבי אלעזר: אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה.(קידושין מא.)

[אמר ר'] חלבו: לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר(בראשית י"ב, טז) ולאברם הטיב בעבורה...(בבא מציעא נט.)

ת"ר (שנו רבותינו): האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו, והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה, והמשיאן סמוך לפירקן, עליו הכתוב אומר: וידעת כי שלום אהלך (איוב ה, כד).(יבמות סב:)

תנא, רבי אליעזר בן יעקב אומר: לא ישא אדם אשתו ודעתו לגרשה, משום שנאמר: (משלי ג', כט) אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך.(יבמות לז:)

משנה. האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני – נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר (להחתן שוב); ואם יש עדים שהיתה אשת איש, והיא אומרת גרושה אני – אינה נאמנת. אמרה נשביתי וטהורה אני – נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר...

גמרא. ת"ר: האשה שאמרה אשת איש אני, וחזרה ואמרה פנויה אני – נאמנת. והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא (הלוא כשאמרה שהיא נשואה אסרה את עצמה)! אמר רבא בר רב הונא: כגון שנתנה אמתלא לדבריה (באמרה "אשת איש אני" רק קישטה את סיפורה). תניא נמי הכי: אמרה אשת איש אני, וחזרה ואמרה פנויה אני – אינה נאמנת, ואם נתנה אמתלא לדבריה – נאמנת; ומעשה נמי באשה אחת גדולה, שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה, ואמרה להם מקודשת אני, לימים עמדה וקידשה את עצמה, אמרו לה חכמים: מה ראית לעשות כן? אמרה להם: בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים, אמרתי מקודשת אני, עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים, עמדתי וקדשתי את עצמי.(כתובות כב.)

אמר רבי שמואל בר נחמן: לכל יש תמורה, חוץ מאשת נעורים, שנאמר (ישעיהו נ"ד, ו) ואשת נעורים כי תמאס.(סנהדרין כב.)